21-11-2024

Grzegorz Kaszyński

Czy w słowach Jezusa z Jana 21:18 mamy aluzję do ukrzyżowania?

NPDMZS	DNMS	N-NM-S	VMPA--YS	DANP	N-AN-P	NPG-XS		QS	QS	VIPA--XS	NPD-YS
αὐτῷ,	[ὁ	Ἰησοῦς],	Βόσκε	τὰ	πρόβατά	μου.	**21,18**	ἀμὴν	ἀμὴν	λέγω	σοι,
mu	[—	Jezus]:	Paś	—	owce	me.		Amen,	amen	mówię	ci,

CS	VIIA--YS	A-MNM-S	VIIA-YS	NPAMYS	CC	VIIA--YS	CS	VIIA--YS	CS	CH
ὅτε	ἦς	νεώτερος,	ἐζώννυες	σεαυτὸν	καὶ	περιεπάτεις	ὅπου	ἤθελες·	ὅταν	δὲ
gdy	byłeś	młodszy,	opasywałeś	się	i	chodziłeś	gdzie	chciałeś.	Kiedy	zaś

VSAA--YS	VIFA--YS	DAFP	N-AF-P	NPG-YS	CC	AP-NM-S	NPA-YS	VIFA--ZS	CC	VIFA--ZS
γηράσῃς,	ἐκτενεῖς	τὰς	χεῖράς	σου,	καὶ	ἄλλος	σε	ζώσει	καὶ	οἴσει
zestarzejesz_się,	wyciągniesz	—	ręce	twe	i	inny	cię	opasze	i	poprowadzi,

CS	AB	VIPA--YS		APDAN-S	CS	VIAA--ZS	VPPANM-S	A-TDM-S	N-DM-S	VIFA--ZS
ὅπου	οὐ	θέλεις.	**21,19**	τοῦτο	δὲ	εἶπεν	σημαίνων	ποίῳ	θανάτῳ	δοξάσει
gdzie	nie	chcesz.		To	zaś	powiedział	dając_znać,	jaką	śmiercią	wsławi

Tradycja Kościoła na podstawie Jn 21:18 głosi, że apostoł Piotr został ukrzyżowany głową w dół za panowania Nerona. Czy możemy uznać tę tradycję za wiarogodną? Czy Jezus prorokował o tym, że apostoł Piotr zostanie ukrzyżowany? Na oba te pytania moja odpowiedź brzmi: nie![1] Prokrzyżową interpretację należy odrzucić z dwóch głównych powodów:

1. W Jn 21:18 mamy wzmiankę o 'przepasaniu'. Komentator biblijny Albert Barnes w oparciu o rekonstrukcję tekstu Tacyta *Annales – ab excessu divi Augusti* 15.44.4 twierdzi, że podczas egzekucji Piotr był ubrany w *tunica molesta*. Stanowi to problem dla zwolenników ukrzyżowania. Dlaczego?

Żyjący w II wieku Artemidor donosi: „przed ukrzyżowaniem skazańcy są obnażani (γυμνός)" (2:53).[2] Tymczasem na przykład z Mk 15:24 wynika, że Jezus i dwaj złoczyńcy zostali *rozebrani*, czytamy bowiem, że rzymscy egzekutorzy rzucali losy o jego szaty. Dlatego wydaje się, że rzymskie ustaurowienie raczej nie obejmowało „przepasania", czyli czegoś, co miało mieć związek z egzekucją apostoła Piotra.

2. W dziele *A Catholic Commentary on Holy Scriptures* (1953) czytamy:

> (…) ponieważ wzmiankę o wyciągnięciu rąk **poprzedza** przepasanie i poprowadzenie, więc trudno rozstrzygnąć, jak to należy rozumieć. Jeżeli podana kolejność miała znaczenie prorocze, to musimy założyć, że więźnia przymocowano do *patibulum* zanim go opasano i wyprowadzono na stracenie.[3]

St Augustine discovered—one can hardly guess how—that 10 (the commandments) and 7 (the gifts of the Holy Ghost) in the addition of the whole series 1, 2, 3 . . . 17 give exactly 153. That the net was not rent suggests the unity and integrity of the Church. The net was used by Christ himself for a parable of the kingdom of heaven. **12-14.** The kindly invitation, the respect of the disciples, who knew who he was and in a sense did not know, and yet did not question him, the charity of the risen Lord ministering—these show that the intimate contact of friendship with Jesus is always the same, yesterday, today, and for ever. **14b.** Jn numbers this as the third manifestation to the disciples in a body.

15-17 The Primacy of Peter—After the meal Jesus proceeded to an act which was of the utmost importance for the future of his Church. From the first day Jesus had called Simon son of John Kêphâ, 1:42, and

event of his old age. If the counterpart contains only two terms, namely, girding by another, as an old man is helped to dress himself, and being led to a place not naturally desired (a place of execution), the prophecy envisages a violent death only, not the mode of death by crucifixion. The extension of the hands must therefore be the term specifically corresponding to crucifixion, but as the extension of hands is set before girding and being led away, it is difficult to discern how it must be conceived. If the order is part of the prophecy, we must suppose the prisoner lashed to the *patibulum* before being girded and led out to execution. Jn writing after Peter's death notes that Jesus said this 'signifying by what death he should glorify God'. The words 'Follow me' which Jesus spoke immediately afterwards to Peter are so general as to include imitation, 'even to the death of the cross'.

20-23 Rectification concerning John's Future—The f

[1] „(…) nie możemy mieć pewności co do tego, że został on ukrzyżowany do góry nogami" (Philip COMFORT – Wendell C. HAWLEY – Grant OSBORNE, **Cornerstone Biblical Commentary. Vol. 13: The Gospel of John, 1-3 John**, Tyndale House Publishers, Inc., Illinois, 2007, s. 302, https://books.google.pl/books?id=4r47CwAAQBAJ [15-10-2024]).

[2] Artemidor z Daldis, **Rozważania o snach, czyli onejrokrytyka**, tł. Iwona Żółtowska, Wydawnictwo Alfa, Warszawa 1995, s. 165. W Rdz 3:7 (LXX) czytamy, że Adam i Ewa byli γυμνοί, to znaczy „nadzy". Euzebiusz o okropnej śmierci pewnych kobiet pisze, że były „zupełnie nagie i bez najmniejszej osłony (γυμνοις τη παντελώς και επικεκαλυμμένοις τους σώμασιν)" (**Historia kościelna**, VIII 9,1, tł. Arkadjusz Lisiecki, Fiszer i Majewski, Poznań 1925, s. 371). Warto odnotować, że osoba ukazana na graffiti Aleksamenosa z Palatynu ma na sobie jakiś rodzaj szaty/tuniki.

[3] Dom Bernard ORCHARD (gł. wyd.), **A Catholic Commentary on Holy Scripture**, Thomas Nelson and Sons Ltd., 1953, s. 1017, https://books.google.pl/books?id=tPw8AAAAIAAJ [15-10-2024].

Wzmianka o ‘wyciągnięciu rąk’ stanowi symbol poddania się władzy innego człowieka (w tym przypadku wymierzającego karę śmierci). Gdyby ‘wyciągnięcie rąk’ oznaczało ukrzyżowanie (np. Barret, Carson, Witherington, Keener), wtedy nasuwają się tutaj dwa logiczne pytania:

1) Czy mające nastąpić po wyciągnięciu rąk „przepasanie” oznacza, że ktoś miał opasać Piotra wiszącego na krzyżu?

2) Jak można wiszącego już na krzyżu przepasanego Piotra następnie ‘poprowadzić tam, gdzie nie chciał’, czyli na… ukrzyżowanie? Byłby to absurd!

Między innymi z tych powodów część komentatorów biblijnych odrzuca pogląd (lub jest sceptyczna), że tekst Jn 21:18 zawiera aluzję do ukrzyżowania Piotra.[4] Oto pewne przykłady:

prof. August Tholuck

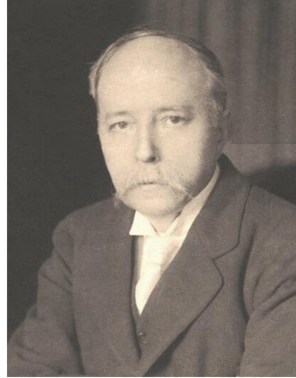
Co do pierwszego założenia ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας *wyciągniesz swe ręce*, odnosi się do wyciągnięcia rąk na krzyżu, a ζωννύειν *przepasać* – do przepasania materiałem zakrywającym intymne strefy ukrzyżowanej ofiary, bądź też odnosi się do przywiązania rąk i stóp do krzyża. ***Taka egzegeza wydaje się błędna z uwagi na okoliczność, że przy takim założeniu musiałaby być zamieniona kolejność słów; najpierw musiałaby być mowa o doprowadzeniu do krzyża, następnie o przepasaniu i na końcu o wyciągnięciu rąk***.[5]

hension as a prisoner. On the first supposition ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας *thou shalt stretch forth thy hands*, refers to the outstretching of the hands upon the cross, and ζωννύειν *to gird*, to being girded with a cloth which covered the parts of shame in the victim that was crucified, or else it has reference to the binding of the hands and the feet to the cross. This exegesis seems to be erroneous from the circumstance, that on this supposition the order of the words must have been transposed; it would have been necessary to speak, first of the portation to the cross, next of the girding, and lastly of the outstretching of the hands. Another aspect of this explana-

[4] Np. Rudolf BULTMAN, **The Gospel of John: A Commentary**, The Westminster Press, Philadelphia 1971, s. 713, przypis 7, https://www.scribd.com/document/632411369/The-Gospel-of-John-A-Commentary-Rudolf-Bultmann-Z-Library-pdf [22-10-2024]; Bart D. EHRMAN, **Peter, Paul, and Mary Magdalene: The Followers of Jesus in History and Legend**, Oxford University Press, 2006, s. 84, 85, https://books.google.pl/books?id=Tlvgp7WggvEC&pg=PA42 [24-10-2024]; Urban C. von WAHLDE, **The Gospels and Letters of John**, t. 2, 2010, s. 905; Herman N. RIDDERBOS, **The Gospel according to John: A Theological Commentary**, tł. John Vriend, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids - Cambridge 1997, s. 667, https://books.google.pl/books?id=02tfKs-_PaYC&pg=PA718 [24-10-2024]; Craig L. BLOMBERG, **The Historical Reliability of John’s Gospel**, Inter-Varsity Press, Downers Grove /Illinois/ 1987, s. ?, https://archive.org/details/historicalreliab0000blom [24-20-2024].

[5] THOLUCK, **A Commentary on the Gospel of St. John**, tł. A. Kaufman, Perkins and Marvin, Boston 1836, s. 466, https://books.google.pl/books?id=weMrAAAAYAAJ [17-10-2024].

prof. William Robertson Nicoll

ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου *nie jest wyciągnięciem rąk na krzyżu*, ale bezradnym podniesieniem rąk starca by ktoś inny mógł go przepasać.[6]

youth. The language is dictated by the contrasted clause, and to find in each particular a detail of crucifixion, is to force a meaning into the words. **ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου** is not the stretching out of the hands on the cross, but the helpless lifting up of the old man's hands to let another gird him. **δοξάσει τὸν θεόν.** "Magnificus martyrii titulus." Grotius. "Die conventionelle Sprache der Märtyrerkirche klingt an in **δοξ. τὸν θεόν**: weil der Zeugentod zu Ehren Gottes erlitten wird." Holtzmann. The expression has its root in xii. 23, 28. **καὶ τοῦτο**

prof. Marvin R. Vincent

Wyciągniesz swe ręce. *Aluzja do rozłożenia rąk na krzyżu*, którą tu widzą niektórzy interpretatorzy, *jest fantazyjna*.[7]

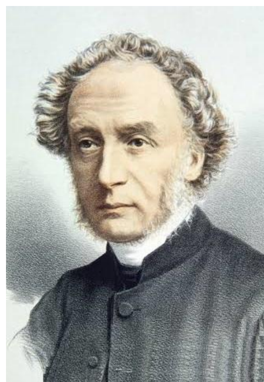
Stretch forth thy hands. The allusion to the extending of the hands on the cross, which some interpreters have found here, is fanciful. It is merely an expression for the helplessness of age.

---

[6] NICOLL, **Expositor's Greek Testament**, t. 2: The Gospel of St. John, George H. Doran Company, New York 1897, s. 871, https://archive.org/details/expositorsgreek01nico [16-10-2024].

[7] VINCENT, **Word Studies in the New Testament. Vol. 2: The Writings of John**, Charles Scribner's Sons, New York 1902, s. 301, https://books.google.pl/books?id=xiZaJn869cYC [15-10-2024].

prof. Charles J. Ellicott

Ty wyciągniesz swe ręce, a inny cię przepasze. (…)

Wydaje się zatem niemożliwe przyjęcie tradycyjnego odniesienia do ukrzyżowania, a słowa „wyciągniesz swe ręce” musimy rozumieć jako wyrażające symbolicznie osobiste poddanie się przepasaniu przez inną osobę. Kontekst nie precyzuje o jaką dokładnie formę śmierci chodzi. W drugiej parze sentencji mamy więc, tak jak w pierwszej i trzeciej, całkowity paralelizm, wyciągnięcie rąk jako część przepasania przez kogoś innego, a całość kontrastuje ze słowami „przepasywałeś się”.[8]

Thou shalt stretch forth thy hands, and another shall gird thee.—Do these words refer to the crucifixion of Peter? Tradition, from Tertullian downwards (*Scorp.* 15; *De Præscr.* 35), states that he was crucified, and, interpreting this prophecy by the event, asserts that they do. Tertullian himself so understood them, for he says, "Then is Peter girded by another when he is bound to the cross."

But on the other hand, (1) the girding (with chains) would precede, not follow, the crucifixion; (2) it would be more natural to speak of another stretching forth his hands if the nailing them to the cross is intended; (3) the last clause, "carry thee whither thou wouldest not," could not follow the stretching of the hands on the transverse beam of the cross.

It seems impossible therefore to adopt the traditional reference to crucifixion, and we must take the words, "stretch forth thy hands," as expressing symbolically the personal surrender previous to being girded by another. To what exact form of death the context does not specify. We have thus in the second pair of sentences, as in the first and third, a complete parallelism, the stretching forth of the hands being a part of the girding by another, and the whole being in contrast to "Thou girdedst thyself."

---

[8] ELLICOTT, **A New Testament Commentary for English Readers**, Cassell and Company Limited, London-Paris-Melbourne 1897, s. 549, https://books.google.pl/books?id=KFU7AQAAMAAJ [15-10-2024].

prof. Frédéric L. Godet

Dlatego też ***nie można odnosić tych słów do aktu ukrzyżowania, kiedy to na narzędziu kary rozkłada się ramiona na boki***, co tak wielu interpretatorów czyni, w tym nawet Bäumlein.[9]

358 GOSPEL OF JOHN.

wast younger, thou girdedst thyself, and walkedst whither thou wouldest: but when thou shalt be old, thou shalt stretch forth thy hands, and another shall gird[1] *thee, and carry thee whither*[5] *thou wouldest not. This spake He, signifying by what death he should glorify God."*—The form ἀμὴν, ἀμήν, *Verily, verily,* belongs exclusively to John. In the following saying there is a correspondence between the three members of the two propositions. To "*thou wast younger,*" corresponds: "*thou shalt be old.*" Peter was married, and must have been of ripe age. He must then have been of intermediate age between youth and old age. The phrase *younger,* however, might also be applied to the present in contrast with the time of his old age, to which Jesus transfers Himself in thought. To the words: "*thou girdedst thyself,*" there correspond the following: "*thou shalt stretch forth thy hands, and another shall gird thee.*" This correlation proves that the idea of *stretching out the hands* has no significance in itself, and is only the condition needed for the accomplishment of the act *of being girded by another.* One who is to be bound stretches out his hands either in token of complete resignation, and to give them over to be chained, or at least that the arms may not be pinioned with the body. It is therefore impossible to refer these words, as so many interpreters, including even Bäumlein, have done, to the act of crucifixion, in which the arms are extended on the instrument of punishment. This meaning is, besides, excluded by what follows: "*another shall carry thee whither thou wouldest not.*" The idea of punishment occurs only in this last proposition; the preceding words indicate merely the preparation for it. If the idea of extending the arms be applied to crucifixion, the word *gird,* which follows, must be applied to the act of binding the crucified one to the cross, or there must be seen in it an allusion to the *subligaculum* in this punishment, two meanings which are far from natural, and which are, besides, excluded by the antithesis: "*thou girdedst thyself,*" in the previous proposition; then we must apply the words: "*another shall lead thee* (lit. *will carry thee*) *whither thou wouldest not,*" to the elevation of the crucified one to the height of the cross after having his hands nailed to the transverse beam on the ground.

[1] ℵ D Π: αλλοι ζωσουσιν.
[5] ℵ: ποιησουσι σοι οσα instead of οισει οπου.

[9] GODET, **Commentary on the Gospel of St. John. With A Critical Introduction**, wyd. 3, t. 3, T. & T. Clark, Edinburgh 1896, s. 358, https://books.google.pl/books?id=C9dDAAAAYAAJ 29-10-2024.

prof. J. Ramsey Michaels

Nie ma żadnego powodu sądzić, że Jezus przepowiedział Piotrowi dosłowne ukrzyżowanie.[10]

Poza Ewangeliami grecki czasownik ζώσει („przepasać”) występuje również w Dz 12:8. W LXX zawsze jest używany (i ogólnie w innych greckich dziełach) w kontekście opasywania *ubrań* lub *zbroi* i nie można podać żadnego przykładu użycia tego czasownika w kontekście *przywiązania przestępcy*.

Podsumowanie

Gdyby nie tradycyjny przekaz zawarty u Euzebiusza, wypowiedź Jezusa nie nasuwałaby obrazu śmierci przez ukrzyżowanie czy przymocowanie do pala/słupa.

Jeżeli rozpatrujemy słowa Jezusa w oderwaniu od tradycji, można dojść do następującego wniosku: W młodości Piotr mógł z własnej woli ‘przepasywać się’ w celu wykonania dowolnej czynności, którą chciał wykonać. Był wolny pod tym względem, mógł chodzić, gdzie tylko chciał. Ale pod koniec jego życia pod tym względem miała nastąpić zmiana. Miał wtedy ‘wyciągnąć ręce’ – być może na znak poddania się komuś lub pokazania swej zależności od kogoś. To inny człowiek miał nim pokierować, przepasać go, a następnie zaprowadzić tam, gdzie nie chciał iść, czyli najwyraźniej na miejsce egzekucji. A zatem proroctwo Jezusa rzeczywiście mogło wskazywać, że Piotr umrze śmiercią męczeńską (por. Jn 21:19), ale niekoniecznie obejmowało *konkretną metodę egzekucji*.

Z całą pewnością ten fragment Ewangelii Jana nie stanowi przekonującego dowodu, że Piotr (czy też Jezus) umarł na krzyżu poprzecznym!

[10] MICHAELS, **The Gospel of John**, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids - Cambridge 2011, s. 1047.